

2010:70

Östraby kyrka

Invändiga restaureringsarbeten

Antikvarisk medverkan, 2010

Petter Jansson

Regionmuseet
Kristianstad
Landsantikvarien i Skåne

Rapport 2010:70

Östraby kyrka

- invändiga restaureringsarbeten

Antikvarisk medverkan
Fornlämningsnr: 99
Östraby socken, 1429
Hörby kommun
Skåne län

Petter Jansson

**Regionmuseet Kristianstad
Landsantikvarien i Skåne**

Kristianstad
Box 134, Stora Torg
291 22 Kristianstad
Tel 044 – 13 58 00 vx, Fax 044 – 21 49 02

Lund
Box 153, St Larsomr. Byggnad 10
221 00 Lund
Tel 046 – 15 97 80 vx, Fax 046 – 15 80 39

www.regionmuseet.se

© 2010 Regionmuseet Kristianstad / Landsantikvarien i Skåne
Rapport 2010:70
ISSN 1651-0933

Omslagsfoto: Petter Jansson
Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, Gävle. Dnr 507-99-502.

Östraby kyrka

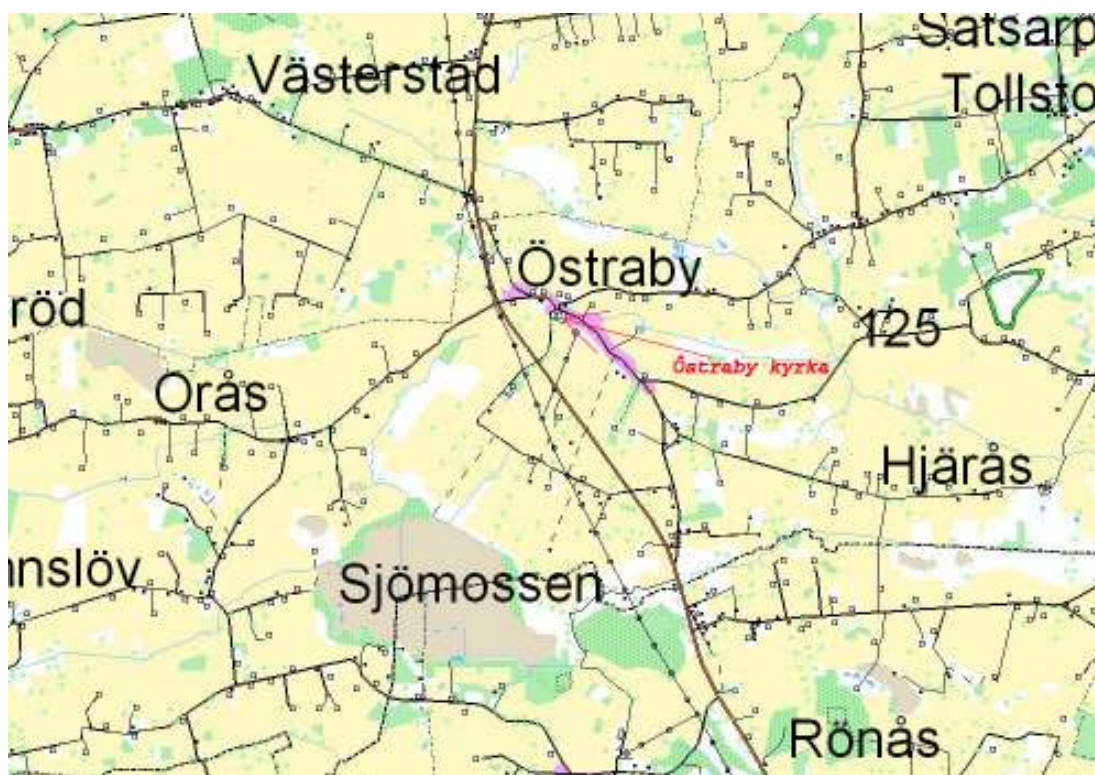
Invändiga restaureringsarbeten

Innehåll

Sammanfattning av utförda åtgärder	8
Administrativa uppgifter	8
Byggnadshistorik med relevans för ärendet	8
Utförda arbeten	9
Avvikelser från handlingarna	9
Iakttagelser vid restaureringsarbetena	9
Kulturhistorisk bedömning av utförda arbeten	13
Övriga handlingar med relevans för ärendet	13

Skånekarta med Hörby kommun färgmarkerad

Del av Östraby socken, Östraby kyrka markerad.

Sammanfattning av utförda åtgärder

Under våren 2010 genomfördes en invändig ombyggnad av läktarunderbyggnaden i den södra korsarmen till Östraby kyrka. Utrymmet gjordes mer tillgänglighets- och verksamhetsanpassat med ny wc, pentry och utrymme för enklare servering. I samband med detta kompletterades stengolv och ytskikt på väggar och innertak.

Administrativa uppgifter

Objekt	Östraby kyrka
Socken	Östraby socken
Kommun	Hörby kommun
Arbetshandlingar	Barup & Edström Arkitektkontor AB, Simrishamn, 2007-02-28 kompletterat 2008-09-03 och reviderat 2010-02-07
Länsstyrelsens beslut	2008-11-24, dnr: 433-37032-07
Byggherre	Västerstads församling
Byggledare	Eva-Karin Lindgren
Arkitekt	Mats Edström/Ulf Hansson/Vincent Farrow, Barup & Edström Arkitektkontor AB, Simrishamn
Konstruktör	Laine Montelin, Malmö
Entreprenör	Stefan Olsson, Byggmästare Olsson & son, Hassle, Stehag
Antikvarisk medverkande	Byggnadsantikvarie Petter Jansson, Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne
Rapportsammanställning	Maria Sträng
Antikvarisk slutbesiktning	2010-06-29

Byggnadshistorik med relevans för ärendet

Östraby kyrka anses vara från 1100- talet och bestod ursprungligen sannolikt av långhus, kor och absid i öster, byggda av natursten. Ett lågt torn med kvadratisk bottenarea byggdes 1662 av natursten och tegel. Förmodligen hade redan innan dess ett vapenhus byggts till utanför långhusets sydportal.

I 1830- års beskrivning står bland annat att kyrkan ”skall i äldsta tider hafvit varrit Moderkyrka, och hetat margretha” (den skall då ha varit moderkyrka till Västerstad), vidare att ”Ingången till kyrkan sker genom ett å södra väggen anbragt wapenhus, täckt med tegel.” År 1836 uppfördes en korsarm i söder av natursten och tegel sedan det tidigare vapenhuset rivits. Under slutet av 1800- talet genomgick kyrkan en större renovering och sannolikt härrör sig kyrkans bräd-tunnvalv från denna tid. Vid renoveringen 1892 skall de nya brädvalven ha strukits en gång med linolja, och väggarna ha målats med kalkfärg i vanlig schablon-dekorering som 35 år senare av kyrkoherden ansågs vara ”utan någon som helst

betydelse som konstmålning”. Väggarna var då nerrökta och smutsiga, likaså var valven smutsiga. 1953 lades kyrkans golv om och korpartiet förändrades, läktarunderbyggnad gjordes under ledning/efter ritning av arkitekterna Nils A Blanck och Aina Berggren.

Utförda arbeten

Renoveringen begränsades till södra korsarmen där en total ombyggnad utfördes. Trappan upp till orgelläktaren återställdes i tidigare skick.

Väggar revs för att få en stor och öppen planlösning. Bärande pelare friställdes. Toalett byggdes om och tillgänglighetsanpassades. Förvaringsutrymme (stolförråd) och pentry byggdes in bakom platsbyggda skjut- respektive vikdörrar.

Avvikelser från handlingarna

Befintligt golv i blivande handikappsanpassad wc, städförråd, stolförråd utgjordes av brädgolv på ganska luftigt utrymme, där fanns inget betonggolv. Befintliga äldre golvytor sparades under tvättad makadam och ny betonggjutning som underlag för stengolv. Under orgelläktartrappan sparades rester av ursprungligt tegelgolv i den tillbyggda korsarmen (se bild).

Entrérummet saknade golvsten under rivna väggpartier mot mittgång. Som komplement och för att möta upp befintlig golvnivåskillnad valdes lågerhuggen ölandskalksten av samma kulör som befintlig golvsten.

Som dörrar till ny wc och städförråd återanvändes de gamla ”originaldörrarna” från tidigare sakristia, det nya entrérummet. Dörrarna med panel och speglar målades.

Kakel med vit kulör, i stället för grå kulör, valdes i handikappsanpassad wc.

Väggarna målades med linoljefärg (istället för att kalkas). Vikvägg till pentry platsbyggdes av MDF skivor som målades vita likt omgivande väggpartier.

Orgelläktartrappan täckmålades med linoljefärg med inblandat halkskydd.

lakttagelser vid restaureringsarbetena

Under befintligt trägolv i den västra hälften av den södra korsarmen påträffades resterna av golv från vapenhuset utanför långhusets sydportal. Golvresterna låg ca 30- 35 cm under läktarunderbyggnadens mittgång och bestod av fint slitna kullerstenar/gråstenshällar och tegelpartier. Golvytan var ganska ojämn och i anslutning till befintlig avloppsstam sönderbruten. Här och var förekom bruk i golvfogarna men det gick inte att säkert säga om golvet varit regelrätt fogat, men stenmaterialet tolkades som lagt på sand/jordunderlag. Tegelinlagen tolkades som senare reparationer. Teglet var vanligt murtegel, handslaget, rött med format ca 8,5-9x14x 26 cm, vilket pekar på att det var medeltida. Ytan gick att följa fram till västra fasadmurens insida och fram till orgelläktarens trapplopp i söder där sedan golvet/vapenhusets grundmur brutits bort. Yttermåtten har uppskattningsvis varit ca 7,5 x 7,5 m, vilket är ganska ansenligt för ett vapenhus, om nu tillbyggnaden inte även haft en annan funktion. Större delen av korsarmens västra

grundmur motsvarar sannolikt det gamla vapenhusets västra grundmur. Korsarmen har uppskattningsvis förlängts en meter söderut i förhållande till vapenhuset.

Under trappan fanns ca 1m² bevarat av äldre tegelgolv som bedömdes vara det kanske ursprungliga i korsarmen. Golvet bestod av vanligt handslaget rött murtegel med format ca 6 x 12 x 21 cm. Teglet låg i sand utan fogbruk. Denna tegelrest var å andra sidan att räkna inom ursprungligt bänkkvarteretsgolv. Som fundament till läktarpelare låg i golvytan en större gråsten.

Rester av ett äldre golv ligger bevarat under golvbjälklaget i utrymmet för den nya wc:n.

Ett parti med tegelgolv lämnades synligt under trappan till läktaren.

Kvadermålning från slutet av 1800-talet finns bevarat under putsen i fönstervalven. Bilden visar ett parti i fönstervalv vid trappan upp till läktaren.

Kvadermålning i fönstervalv i fd sakristian.

För att få ett mer verksamhetsanpassat entrérum med möjlighet till enklare servering skapades en öppen planlösning genom att riva en vägg och ett par skåpsinbyggnader.

Ett nytt stolförråd placerades diskret bakom en skjutdörr och ett pentry bakom en platsbyggd vikedörr. Kyrkoherde Eva-Karin Lindgren var bygglédare för ombyggnaden.

Kulturhistorisk bedömning av utförda arbeten

Invändiga restaureringsarbeten i Östraby kyrka har genomförts i enlighet med tillståndsbeslutet från länsstyrelsen i Skåne län. Renoveringen har medfört att utrymmet kan användas på ett mer anpassat sätt än tidigare utan bekostnad på kyrkans kulturhistoriska värde. Materialval och utförandet av tilläggen har gjorts med hänsyn till den befintliga inredningen.

Övriga handlingar med relevans för ärendet

Underhållsplan

Östraby kyrka, Västerstads församling, upprättad 2007-12-19 av Barup & Edström Arkitektkontor AB

Förfrågningsunderlag

Upprättat av Barup & Edström arkitektkontor
2007-11-30 Östraby kyrka, Västerstads församling, Invändiga restaureringsarbeten, Material- och arbetsbeskrivning

Beslut

Länsstyrelsen i Skåne län
2008-11-24 Interiöra förändringar i Östraby kyrka, Östraby socken, Hörby kommun

Bygghandlingar

Samtliga upprättade av Barup & Edström arkitektkontor
2010-02-17 Östraby kyrka, Västerstads församling, Invändiga restaureringsarbeten

- Material- och arbetsbeskrivning
- Befintlig plan, A:01
- Bef plan – tvärskepp, A:02
- Ny plan – tvärskepp, A:03

2010-03-05 Östraby kyrka, Invändiga restaureringsarbeten

- Plan – koppling av träbjälkar
- Plan – nya pelare och balk

Mötesprotokoll

Samtliga upprättade av Barup & Edström arkitektkontor
2010-02-19 Byggmöte nr 1, Östraby kyrka, Invändiga restaureringsarbeten
2010-03-04 Byggmöte nr 2, Östraby kyrka, Invändiga restaureringsarbeten
2010-04-16 Byggmöte nr 3, Östraby kyrka, Invändiga restaureringsarbeten

Lund 2010-12-01

Maria Sträng i samarbete med Petter Jansson

Regionmuseets rapportserie 2010

Kulturmiljö

1. Vä 2:107, Vä sn, FU, Anders Edring, 2009
2. Villa Petterssons trädgård – en restaurering, Svalöv sn, AK, Anna Rabow, 2008
3. Marsvinsholms slott – renovering av balustrader, Balkåkra sn, AK, Kristina Nilén, 2008
4. Gravfältet i Färlöv, Färlövs sn, FU + UN, Tony Björk, 1995 – 2005
5. Glimmebodagården – taktäckning, Brösarps sn, AK, Emelie Petersson, 2009
6. Gylstorp. Medeltida odlingslämningar i Visseltofta sn, FU, Tony Björk & Brita Tronde, 2009
7. Väsby kyrka. Bland taklagare och takläggare, Väsby sn, AK, Petter Jansson, 2009
8. Odyssé längs Skånes kuster. Kust och Historia i Skåne. Bertil Helgesson, 2010
9. Övedskloster – restaurering av terrassmuren, Öved sn, AK, Kristina Nilén, 2007-2008
10. Stångby kyrka – utvändig renovering, Stångby sn, AK, Cecilia Pantzar & Kristina Nilén, 2005-2006
11. Kristianstads station – antikvarisk förundersökning, Kristianstad, AF, Emelie Petersson & Heikki Ranta, 2010
12. Allhelgonakyrkan i Lund – utvändig restaurering etapp I, Lunds socken, AK/AM, Petter Jansson, 2009
13. Hotade arter och byggnader –tips och råd vid byggnadsvård. PJ, Nils-Otto Nilsson & Åsa Jakobsson, 2009-2010
14. Människan och landskapet –Metodutveckling, etnobiologi för kulturmiljövård. PJ, Åsa Jakobsson, Anki Karlsson & Cissela Olsson, 2010
15. Vrams Gunnarstorps slott – utvändiga arbeten, Bjuvs sn, AK, Emelie Petersson, 2009
16. Ballingstorpsgården, Kviinge sn, AK, Emelie Petersson, 2010
17. Renovering av stenvalvsbro vid Öveds kloster, Öved sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2010
18. Mörarps kyrka – invändig renovering och konservering, Mörarps sn, AK, Lotta Eriksson, 2010
19. Tullstorpsåprojektet, Trelleborgs kn, KA, Bertil Helgesson & Cissela Olsson, 2010
20. Örnans – arbeten 2009 – 2010, Örkened sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2010
21. Örtofta slott vid Bråån – kulturhistorisk utredning i samband med våtmarksprojekt, Örtofta sn, Kristina Nilén, 2010
22. Övedsklosters alléer. Öveds sn, PJ, Patrik Olsson, 2010
23. Sporrakulla gård 2010 – tak- och timmerarbeten, Glimåkra sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2010
24. Gamla begravningsplatsen i Kristianstad, Kristianstad sn, DK, Lotta Eriksson, 2010
25. Tomelilla Byagård – takarbeten 2010, Tomelilla sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2010
26. Tomelilla Byagård – fasadarbeten 2010, Tomelilla sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2010
27. Silversmedjan Kv Vapenbrodern 8, Kristianstad, Kristianstads sn, AK Katarina Olsson, 2008
28. Fjälstorps småskola – ommålning av fasad, AM, Helene Stalin Åkesson, 2010
29. Bälteberga Korsvirkeshuset – utvändig renovering, Ottarps sn, AK, Kristina Nilén, 2008-2009
30. Ilstorps kyrka – fönsterarbeten, Ilstorps sn, AK, Lotta Eriksson, 2009 – 2010
31. Heliga Trefaldighetskyrkan – tillbyggnad och invändig ombyggnad, Kristianstad sn, AM, Lotta Eriksson, 2009 – 2010
32. Norra Mellby kyrka – renovering av vapenhusets tak, Norra Mellby sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2010
33. Lunds domkyrka – ändring av västportalens trappa, Lund, AM, Heikki Ranta, 2010
34. Övedskloster – förändringar vid trädgårdskanalen, Öveds sn, AK, Kristina Nilén & Lars Salminen, 2009-2010
35. Östra Karup kyrkogård, Östra karup sn, DK, Lotta Eriksson, 2010
36. Blåherre mölla – en kvarnmiljö för möten mellan då och nu, Maglehems sn, BMU, Ingela Blomén, Helen Carlsson & Helene Stalin Åkesson, 2009 – 2010
37. Mejeriet Skarhults gods – takrenovering, Skarhult sn, AM, Kristina Nilén, 2010
38. Saltkokningshuset - utvändig ommålning, Karlskrona, AM, Emelie Petersson, 2010
39. Glimmebodagården, Brösarps sn, AM, Emelie Petersson, 2010
40. Smedtorpet, Hässleholm sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2010
41. Tobaksmonopolet 2010 – fasadrenovering, Fjälkinge sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2010
42. Ballingstorps trädgårdar, Kviinge sn, DK, Cissela Olsson, Emelie Petersson & Brita Tronde, 2010
43. Södra Mellby mölla – tre vingor och en vingbalk, Södra Mellby sn, AM, Helene Stalin Åkesson, 2008-2010
44. Bondrumsgården 2010, Fågeltofta sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2010
45. Torsebro krutbruk 2010 – murnings- och snickeriarbeten, Färlöv sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2010
46. Ekestad folketspark – arbeten i fyllecellerna, Österslöv sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2010

47. Övraby mölla – utvändig renovering samt lyft och lagning av kuggkrans, Övraby sn, AM, Ingela Blomén, 2010
48. Scan i Ängelholm – där svenskt fläsk blev brittiskt bacon och Ystadkorven kryddades med känsla, Ängelholms sn, BD, Helene Stalin Åkesson med bidrag av Ingela Blomén och Anna Rabow, 2010
49. Parkeringsplats Uppåkra, FU, Catherine Svensson, 2003
50. Johannishus slott – utvändig renovering, AM, Emelie Petersson, 2010
51. Västra Strö kyrka – utvändig renovering, Västra Strö sn, AK, Helen Carlsson (med bidrag av Maria Sträng), 2008
52. Paviljongen, Åhus museum, FU & MD, Johan Dahlén, 2009
53. Baptistkapellet i Oppmanna – timmerarbeten på pastorsbostaden, Oppmanna sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2010
54. Vad som trots allt försvinner – ett forskningsprojekt om dokumentation och värdering av svårbevarat kulturarv, PJ, Helene Stalin Åkesson, 2008-2010
55. Ryttmästarebostället – flygelbyggnad, Gärds Köpinge sn, AM, Heikki Ranta, 2009
56. Utvändig restaurering och svampsanering av Fränninge kyrka, Fränninge sn, AK, Mia Jungskär och Heikki Ranta, 2008-2009
57. Fjärestads kyrka – renovering av tornet, Fjärestads socken, AM, Heikki Ranta, 2009
58. Brösarps station – omläggning av tak, Maglehems sn, AM, Emelie Petersson 2010
59. Aosehus återigen, fjärde året på borgen, Åhus sn, UN, Helén Lilja m.fl, 2010
60. Vattenmöllan – restaurering av möllarebostadens östra fasad, Brunnby sn, AM, Maria Sträng, 2010
61. Bosjöklosters kyrka – utvändig renovering, AK, Petter Jansson, Kerstín Börjesson 2009
62. Ingeborrarpsgården – taktäckning, Rya socken, AM, Emelie Petersson, 2010
63. Jöns Jonsgården – utvändiga arbeten, Kattarps socken, AM, Emelie Petersson, 2010
64. Bosarps kyrka – utvändig renovering, Bosarps socken, AM, Helen Carlsson, Petter Jansson, Ingela Blomén, 2009
65. Strövelstorps kyrka- takomläggning, Strövelstorp sn, AM, Petter Jansson 2009-2010
66. Norra Vrams prästgård – yttre målningsarbeten, Norra Vrams sn, AM, Ingela Blomén, 2010
67. Skromberga skyltprogram – att sätta in ett byggnadsminne i sitt sammanhang, Ekeby sn, PJ, Helene Stalin Åkesson, 2010
68. Det skånska gruvbältet I – ett kopplat grepp om gruvnäring och keramisk industri, PJ, Helene Stalin Åkesson, 2010
69. Igelösa kyrka – utvändig renovering, Igelösa sn, AM, Helen Carlsson, Petter Jansson, Ingela Blomén, 2009
70. Östraby kyrka – invändiga restaureringsarbeten, Östraby sn, AM, Petter Jansson och Maria Sträng, 2010

<p>Förkortningar: AF- antikvarisk förundersökning AK- antikvarisk kontroll AM- antikvarisk medverkan AU- arkeologisk utredning DK- dokumentation, övrigt FU- arkeologisk förundersökning KA- kulturhistorisk analys MD- murverksdokumentation OU- osteologisk undersökning PJ- projektrapport VP- vårdplan UN- arkeologisk undersökning BD- byggnadsdokumentation BAD- byggn-ark-dokumentation BMU- byggnadsminnesutredning</p>
--

